

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม อยู่รวมกันเป็นกลุ่มชน มีความสัมพันธ์และแบ่งแยกหน้าที่ต่อกัน มีการแบ่งแยกชนชั้นเพื่อการปกครองตามค่านิยมของสังคมนั้น ๆ และมีกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับแก่มนุษย์ที่เป็นสมาชิกในสังคม ซึ่งรวมไปถึงการจำกัดการกระทำและการกำหนดสิทธิที่มนุษย์หรือบุคคลแต่ละคนอาจจะมีได้ แต่อย่างไรก็ตาม โดยธรรมชาติแล้วไม่ว่าจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์ของสังคมนั้นแรงเพียงไร ก็ยังคงมีบางสิ่งที่ไม่สามารถจะกำหนดเพื่อยื้อแย้งไปเสียจากบุคคลเจ้าของตัวตนนั้นได้ เช่น การกิน การหายใจ การขับถ่าย ตลอดจนความรู้สึนึกคิด ซึ่งธรรมชาติกำหนดให้บุคคลต้องกระทำเอง ไม่ว่าจะเป็ผลเมืองของชนชาติใดย่อมไม่แตกต่างกัน โดยไม่มียุคสมัย ฉะนั้น กฎเกณฑ์ของสังคมซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นกฎหมายก็ได้ยอมรับความจริงดังกล่าวในข้อนี้ โดยถือเป็ความเข้าใจร่วมกันว่าคือ สิทธิของปัจเจกชน (Individual Rights)¹ ซึ่งการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวเป็วัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานประการหนึ่งของความจำเป็นที่สังคมจักต้องมีกฎหมาย

สิทธิของปัจเจกชนที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ สิทธิส่วนตัว (Right to Privacy) ซึ่งเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวอย่างอิสระของเอกชนผู้หนึ่งในสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ แนวความคิดในการให้ความหมายของสิทธิส่วนตัวสามารถให้ความหมายได้หลากหลาย ทั้งในเชิงปรัชญา ศีลธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดทางด้านกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายมีขึ้นเพื่อคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลหนึ่งไปกระทำการรบกวน หรือละเมิดสิทธิส่วนตัวของอีกผู้หนึ่ง²

¹Raymond Wacks, *Privacy Volume 1 The Concept of "Privacy"* (U.K:Dartmouth, 1993), P. xii.

²Hendrick, Hayden and Novic, *Your Right to Privacy* (USA : Southern Illinois University Press, 1990), P xii.

โดยที่ความเป็นไปของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อพิจารณาในหลักการแล้ว กฎหมายที่ใช้จึงควรจะต้องมีการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ในความเป็นจริงเนื่องจากผู้บังคับใช้กฎหมายก็ยังเป็นมนุษย์ ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นที่ยอมรับกันว่า การปรับปรุงกฎหมายไม่ค่อยจะสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคปัจจุบัน นับตั้งแต่ได้มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) ในศตวรรษที่ 17 พัฒนาการทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ทำให้มีเครื่องมืออุปกรณ์ในการสื่อสารเกิดขึ้นมากมาย อาทิเช่น คอมพิวเตอร์ (Computer) เครื่องโทรสาร (Facsimile) ดาวเทียมสื่อสาร (Telecommunication Satellite) การสื่อสารด้วยใยแก้วนำแสง (Fiber Optic) เคเบิลโทรทัศน์ (Cable T.V.) ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail) โทรศัพท์มือถือ (Mobile Phone) วิทยุติดตามตัว (Pager) เป็นต้น ทำให้การสื่อสารสนเทศ (Communication of Information) ได้มีการเข้าถึงและเผยแพร่โฆษณาข่าวสารข้อมูลอย่างรวดเร็ว มีผู้รับจำนวนมาก ในเวลาที่ใกล้เคียงกัน เป็นโลกที่ไร้พรมแดนในการสื่อสาร เนื่องจาก เราได้วิวัฒนาการมาถึงยุคคอมพิวเตอร์ (Computer Age) หรือ สังคมสารสนเทศ (Information Society) มาตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา³

การไหลเวียนของข่าวสารข้อมูล (Flow of Information) ในสังคมที่ก่อให้เกิดความอับอายเดือดร้อนใจ เสียหายทางความรู้สึก ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดในสังคม โดยวิธีลักลอบดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ การดุดแพ่ง การเฝ้าตามดูพฤติกรรม การบันทึกภาพหรือบทสนทนาโดยไม่ได้รับอนุญาต รวมตลอดถึงการเผยแพร่ถ่ายทอด หรือโฆษณาข่าวสารข้อมูลส่วนตัวต่าง ๆ เช่น ยอดเงินฝากในบัญชีธนาคาร ข้อมูลทางสุขภาพอนามัย ข้อมูลพฤติกรรม การบริโภคสินค้าและบริการ ประวัติการเล่าเรียนศึกษา ข้อมูลทางคดี ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลการเดินทางเข้าออกประเทศ ฯลฯ เหล่านี้ สามารถล่วงรู้และได้มาโดยง่ายจากสื่อที่มีประสิทธิภาพ

ข่าวสารข้อมูลที่เผยแพร่ถ่ายทอด โดยผ่าน “สื่อ” ย่อมเกิดผลแก่บุคคลทั้งในด้านดี และในทางตรงกันข้าม หากข่าวสารข้อมูลที่เผยแพร่ถ่ายทอดเป็นกรณีที่ไม่ดีแก่บุคคลเช่น ทำให้บุคคลนั้นเกิดความไม่พอใจ อับอาย ถูกเข้าใจ อย่างผิด ๆ ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังแล้ว ผลที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารสนเทศ (Communication of Information) โดยเครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยเหล่านั้น จะมีความรุนแรงและกระจายผลกว้างขวางกว่าเดิม

³ Alvin Toffler, *The Third Wave*, แปลโดย สุกัญญา ตีระวนิช, วิชา อุดมฉันท, ยุบล เบญจรงค์กิจ และ รจิตลักษณ์ แสงอุไร, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กทม. : เบลโล่การพิมพ์, 2538) .

ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมเพราะความเจริญทางเทคโนโลยี ส่งผลให้บุคคลมี “สิทธิส่วนตัว” ได้ยากขึ้น และการรบกวนและล่วงละเมิดโดยผ่านสื่อส่วนตัว และสื่อมวลชน กระทำได้โดยง่าย ประกอบกับปัจจุบันข้อมูลข่าวสารเป็นตัวบ่งชี้พลังและอำนาจของผู้ครอบครอง นอกจากนี้ ธุรกิจเกี่ยวกับการสื่อสารสนเทศก็ได้ขยายตัวและเข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้น ผู้สื่อสารควรคำนึงถึงขอบเขตของสิทธิส่วนตัวให้จริงจังขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น จึงสมควรมีการตรวจสอบว่าบทบัญญัติของกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิส่วนตัวของปัจเจกชนเป็นไปโดยเหมาะสม เพียงพอ กับสภาพความก้าวหน้าของการสื่อสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ เพียงใด ได้ดุลยภาพหรือไม่ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and Qualitative) และประสิทธิภาพของการคุ้มครองว่าผลปฏิบัติในการแก้ไขเยียวยาความเสียหายโดยศาล หรือกลไกและกระบวนการอื่นใด สอดคล้องเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นเพียงใดเพื่อเสนอแนะแนวทางในการให้ความคุ้มครองที่เหมาะสมต่อปัจจัย ภายในกรอบของสังคมไทย

1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อศึกษาขอบเขตของ “ความเป็นส่วนตัว” และ “สิทธิส่วนตัว” ในทฤษฎีและกฎหมายต่างประเทศเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย ตลอดจนศึกษาแนวทางการพัฒนาสิทธิส่วนตัวของกฎหมายภายในประเทศ ในฐานะที่เป็นสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่แต่ละประเทศควรจะมีการรับรองและคุ้มครองสิทธินี้
2. เพื่อสำรวจและตรวจสอบถึงการให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิส่วนตัวของเอกชนในกฎหมายไทยจากการก้าวล่วงซึ่งสิทธิโดยผู้อื่นที่ล่วงรู้และ/หรือนำไปเผยแพร่โฆษณา ไม่ว่าจะโดยวิธีการที่ชอบหรือมิชอบด้วยกฎหมาย ว่ามีการกำหนดไว้เป็นบทบัญญัติลักษณะใด
3. เพื่อศึกษาสภาพบังคับของการคุ้มครองสิทธิส่วนตัว ตามกฎหมายภายในของประเทศไทยในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสนเทศหรือการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิส่วนตัว
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพิจารณาใช้กฎหมายลักษณะละเมิด เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากยังไม่มีกรณีกฎหมายบัญญัติเป็นการเฉพาะในเรื่องนี้ โดยจะไม่เน้นการศึกษาถึงค่าของความเสียหายทางจิตใจเป็นการเฉพาะเจาะจง แต่จะเน้นการศึกษาว่าการกระทำในลักษณะใดที่จะเป็นการละเมิดต่อสิทธิส่วนตัวกับสารสนเทศ

5. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงซึ่งใช้ในการกระทำละเมิดต่อสิทธิส่วนตัวในส่วนของสารสนเทศซึ่งปัจจุบันได้มีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสนเทศเพิ่มมากขึ้น

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การสื่อข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันเป็นการง่ายที่จะกระทบต่อ “สิทธิส่วนตัว” (Right to Privacy) ของบุคคลได้มากขึ้น ประกอบกับสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ทำให้โลกไร้ซึ่งพรมแดน ดังนั้น จึงมีแนวโน้มว่าข่าวสารส่วนตัวจะถูกก้าวล่วงได้โดยง่ายจากการสื่อสารข้อมูล (Communication of Information) และจะส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิส่วนตัวในขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น กฎหมายไทยที่จะให้ความคุ้มครองเอกชนจากการถ่ายทอดสารสนเทศหรือข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิส่วนตัวยังขาดความชัดเจน ในขณะที่เดียวกัน กลไกและกระบวนการที่ใช้ในการปกป้องผู้ถูกละเมิดสิทธิส่วนตัวยังขาดความเหมาะสม จึงสมควรพิจารณาว่า หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองและปกป้องสิทธิส่วนตัวจากการสื่อสารสนเทศควรมีแค่ไหน เพียงใดจึงจะเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในยุคสมัยของสังคมสารสนเทศ (Information Society)

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาการรับรองและคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและสิทธิส่วนตัว การสื่อสารสนเทศ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารสนเทศในเรื่องสิทธิส่วนตัว ตามกฎหมายของประเทศไทย อเมริกา และอังกฤษ โดยการศึกษาเปรียบเทียบ โดยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในรูปแบบของตำรากฎหมาย บทความ ดัชนีบทกฎหมาย รวมทั้งคำพิพากษาของศาล มาประมวลพิจารณาวิจัยประกอบกับความคิดเห็นของนักกฎหมาย และบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ผลการพิจารณาเสนอแนะความคิดเห็นของผู้วิจัยที่สมบูรณ์

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คาดว่า

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมา และเข้าใจว่าวัตถุแห่งสิทธิของสิทธิส่วนตัว เป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับตัววัตถุที่เป็นทรัพย์สิน หากแต่เป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Form) ซึ่งจะทำให้ทราบถึงการให้ความคุ้มครองทางกฎหมาย และสอดคล้องต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสนเทศที่มีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน
2. ทำให้รับรู้ถึงสภาพสิทธิส่วนตัวในสังคมไทย ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่เคยคำนึงถึงการมีสิทธิส่วนตัวของแต่ละบุคคลในสังคมไทยมาก่อน เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีในการสื่อสารที่กระทบต่อสิทธิส่วนตัวในปัจจุบันจึงทำให้พยายามค้นหาลักษณะในการให้ความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายภายในที่มีอยู่
3. ก่อให้เกิดความเข้าใจว่าสังคมมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และการพัฒนามกฎหมายเพื่อให้เท่าทันต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องที่จะต้องมีการตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงแนวความคิดอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้ปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่ หรือปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน
4. ทำให้ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิส่วนตัวได้ทราบว่าตนมีสิทธิที่จะหวงกันความเป็นอยู่ส่วนตัวจากการกระทำโดยมิชอบของผู้สื่อสารข้อมูล เมื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนผู้หนึ่งผู้ใดแล้ว จะได้มีการดำเนินการเพื่อใช้สิทธิดังกล่าวนี้ในสังคมไทยมากขึ้น
5. พิจารณาความเหมาะสมและสอดคล้องของบทบัญญัติในกฎหมายไทยต่อปัญหาการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนตัวในกระบวนการได้มาและ/หรือเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ เนื่องจากนับวันจะมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสนเทศเพิ่มมากขึ้น